

FÖIÄ ENCICLOPEDICÄ LITERARÄ, *** APARE IN FIECARE LUNÄ DE DOUE-ORI

<p>Prețul abonamentului: Pentru Austro-Ungaria 6 coróne Pentru România și streinătate 8 franci Inserate 1 cm. □ o dată 2 fil. de doné-ori 3 fil.</p>	<p>PROPRIETAR ȘI EDITOR GEORGIU M. UNGUREAN REDACTOR RESPONSABIL: S. P. SIMONU.</p>	<p><i>To! ce privesce foia sunt a se trimite la</i> Redacția și Administrația „Rev. Ilustrată“ Bistrița, strada Lemnelor 44.</p>
--	--	---

Creștinism și Românisim.

— Din Istoria civilizațiunii poporului român.
 (Urmare.)

*— Mă și mă de anî, de-ar trece
 De suspîn și de nevoi,
 N'ar putea ca se înnece
 Suvénirile din noi!*

La anul Domnului 1700, Creștinismul Românilor se împarte în două părți și de aci în colo este și stă în confesiune religioasă nu cu o biserică, ci cu două: Cu a *Apusului* și cu a *Răsăritului* sau cu biserica orientală, numită și *grecească*.

Dacă acestea șire, de mai sus, le va ceti un om străin de istoria și psihologia română, a unui popor, cum e poporul românesc: Acel străin, va eugeta și încă în mod logic și consecuent, cum-că deși pote națiunea a rămas una și aceeași la acest popor, devis religionalminte și confesionalminte la a. 1700, totuși în viața sa s'a făcut o mare sguduire, totuși convicțiunile și ideile sale religioase, din preună cu obiceiurile, moravurile și datinile sale de până atunci, — s'au schimbat radical, sau demolat și au trecut în o suvenir puțin durabila?

Căci aducându-ne aminte la acest loc, de culturile bisericelor dismembrate *dela biserică matre*, de viața religioasă și rituală a celor popore vedem cum diferesc în *cult și practică* în rit și *ceremonii*, — în *moribus et juribus* față de biserică, de cătră carea s'au tăiat și s'au dismembrat!

Est mod, Români, cari s'au tăiat și dismembrat de biserică răsăritului, încă s'ar eugeta, că au împărțit sortea confesiunilor de mai sus de cătră unul, care nu este în clar cu noi și cu viața noastră bi-ericescă.

De unde, nu e mirare, că străini și compatrioți poporului nostru, din cauza acesta, aruncau poporului român ce se unisă cu apusul, câte și mai câte epite de: *Unit cu Latini, papiste*, care și-a lăsat legea, care și va perde prescurile, și va lăsa posturile, și va părăsi cântările, — er poporul unit în

pueritatea sa rustică le crede pre toate acestea și din asta cauză se întâmpla, că mulți răpscau în contra Unirei și se făcea cêrta și ne înțelegere între popor; er clerul trebuia se suferă, dela preotul rural și până la Episcop, cum s'a întâmplat d. es. în zilele fericitului nostru Archereu *Petru Paul Aron*?!
 Și cine, va fi se ne demustre contrariul?

Străini așa credeau, așa eugetau și așa vorbeau despre Români ce părăsira biserica grecescă, și încă nu fură scop din partea lor. Dar — pre noi D'eu, ni-a ferit!...

Ni-a ferit de ură incurabila religioasă, și, vecnică durabilă, isvorită și escată din noi, și *din motive religioase imperioase*, cari imperios și în mod necesar ar fi dat însă la ură ne înlaturabilă confesionala, la discordii grele pre contul credinții, și la instrăinarea Românilor, de cătră Român.

Dacă, a fost ceva ură și dacă este și astăzi, a fost numai și numai ca advenita, de la cei, ce ne spăriau, — din nesciință sau din politică.

Căci masa rustică a poporului nostru — se *fin scurți la vorbă*, numai sporadic, negativ și forte relativ, a făcut ceva capital de ură, din aceea că comuna *A.* este unită, și comuna *B.* este neunită?

Cele 4 puncte de căpetenia dogmatice, cari le-au primit Români, ce se unira, nu au fost nici odată obiect de dispută religioasă și de ură națională, între poporătiunea rustică unită și ne unită. Și chiar și astăzi nu scie poporul rustic, care este diferența dogmatică între un Român unit și ne unit. Poporul credincios vede și sperăza în ambele biserici, aceeași jertfă, aude aceleași cântări, vedea aceleași haine sfinte pre preot, aceleași cărți, aceleași ceremonii și aceleași icône, — el ascultă aceleași căzane, pre unde e în us se mai cetescă și apoi, spunel — ce mai pôte el se discute, când însuși *S-tul și fericitul*

Augustin a dis că: „Icônele și ceremoniile sunt cărțile și dogmele rusticului!...”

Așa a fost și așa este: Cu unirea poporului nostru, nu sa schimbat nimic față de viața sa poporală religioasă, — a ramas ritul și ceremoniile, i-au ramas sărbătorile și posturile, n'au ramas datinile și obiceiurile creștino-romane — antice și clasice, *ne alterate*.

Și a fost bine așa și este bine din punct de vedere națională și în acest punct ni se pare puțin politic eruditul „N. Nilles,” că a privit în Arhiepiscopul gr.-cat. ce trăiau prin secolul XVIII, nescie omenii, ce nu aveau știință pentru o altă, practică și administrațiune bisericească?

Dar, din contră, am avut pre atunci un cler și un episcopat destul de diplomat, întrepid, ager și cunoscător de naturele național al unui popor, pre care l păstoreau. La noi nu s'a întâmplat, deși Românii s'au dispartiat regionalmente nici restele de 30 ani, nici *Noaptea S-t Bartolomeiu*, nici nu s'au audiat dispute dogmatice din est punct de vedere cum se vedeau p. es. în evul mediu — *disputându-se în piață* și în public până și preocupetele — *cofăritele* — despre lucruri dogmatice.

Administrațiunea bisericească față de poporul nostru încă a ramas tot mai aceea; er biserica noastră gr.-cat. a stat pe basă autonoma deși se ivesc casuri ici și colea, când se face câte o abatere de la Dreptul practic și pozitiv al bisericeii, cum a fost d. es. cazul cu Vicariul *Topa* de la Hațeg, care a recurs și apelat contra episcopului seu *Ioane Bob* la Primatul din Strigoniu, cum a fost d. es. Incusa teologilor din Blășiul la a. 1843 adresată Impăratului Ferdinand, care apoi a strepus'o Primatului din Strigoniu — care Incusa era contra Rectorului Seminarial și a Epului Leményi.

Cum a fost, mai departe, o publicațiune interpelatoare în „Gazeta” Nr. 24 și 24. 1858. scrisa de protopopul din Clușiu *I. P. Negruțiu* „In causa Sinodelor” și față cu Dreptul canonic al bisericeii catolice-orientale la adresa *Metropolitului Șulțiu* și a Episcopilor gr.-cat. adunați la conferințele Episcopilor latin în Viena. Și pentru care publicare acel protopop a fost provocat de *Escelsa Nunciatură apostolică* din Viena, Nr. 83 2; 1864, 13 Decembre, a-și face mărturisirea de credință, cea ce cu „virtute” și „onore” a și facut.

Cea ce a format ură între un popor de aceeași limbă și sânge a fost mult mai ca tote numirea de „Uniat”, *Uniați și unii*. Acesta nomenclatură a servit și servește de arma nu numai altor compatrioți, ci mai mult e. naționalilor noștri Români în mare parte din România, fanatisați de Fanarioții greci, cari au vomat foc și lavă, din gura lor vulcanică; și cari descriau pe Românii unii mai cu mari povestii și minciuni, de cum descriu păgânii pre Creștinii cei dintâi, din cei dintâi seclii ai creștinismului.

Fortele sinistre părerii, aveau Românii din România despre *Uniații* din Transilvania, și acestea intrusa în capul lor, de cătra Fanarioții — care ură și părerii în ziua de azi mai există — nu numai la poporul de rând, ci chiar cu mai mult șovinism la clerul înalt de mir și regular.

Ne aducem aminte de debarcările I. P. S. Metropolit al Moldovei *Iosif*, facute la adresa *Uniaților* în ședințele Stului Sinod, acum vre-o dece ani; și cum l'a luat la refec pre eruditul *Simeon Popescu*, dacă ne aducem bine aminte pentru opul seu de știință: „*Pnerma*” pre cum și pentru nescie opuri de cathechesă, taesându-l de heresiă.

Nici chiar învățatul Episcop „*Melchisedek*” nu era emancipat de acestea părerii față cu noi greco-catolicii?

La acest loc, va fi bine se intercalăm, ceea ce ne istorisește, în vezi pomenitul de noi G. Barițiu în istoria sa monumentală: *Părfi alese* la pag. 617: „Pre la 1825 *Oprea Circa* din Cernat, fu cel dintâi, care avuse curajul, ca se-și aducă pre doi fii ai sei *George* și *Oprea* la școalele uniților din Blășiul, după cari a urmat și *Ioan Bran* dela Zernesci. Din 1833 + veniră mai dintrodată de la Brașov trei studenți români, *D. Leca*, *Ioan Jipa*, *Rad Tempean* fiul viceprotopopului și doi Greci: *Naslim* și *Panajot*, *Dianli*, unicul fiu al curatorelui de la biserica grecească: Pre ziua de Rusali, veni acel curator *Djanli* și un consăngean al seu *Hagi Gidru* se-și vadă fiul și se alle mai de aproape că ce lege vor fi arënd acei *Uniați*?... Care fu mirarea lor, când după espresiuinea lui *Djanli*, aflara ca S-ta

liturgiă se servește în toamai (la Blășiul) ca la Patriarhia din Constantinople? De la a cei ani, tinerimea română din Brașov și din districtul său, nu a lipsit de la școalele din Blășiul. De odată cu *subțierea prejudețelor* familiile fruntașe de comercianți începură a invita clerici sau profesori, ca se prepare pre fii lor pentru vre-o clasă gimnasială.

Apoi se scie, că Episcopul Leményi la ordinarea de preoți rostia de câteva ori și cuvântul: *Agnos estin!* (Vrednic este) — Ma în timpurile de mai nainte, se cântau de unii preoți pre la sărbătorile imperătesei și câte un *irmos* sau *agnos* alătura cu *romănescile*, în l. greacă: „*Agnos o Teos, agnos ischiros, agnos atanos, eleison imas Dynamis agnos!* (se cânta câte un „*Ep sy cheri*) (De tine se bucură) câte un „*Pla jeruim*” (Cari, pre cheruvin) Și pre: *Ton Despotin, cai Archierea imon, Kirie filate, is pola eti — Despota* (Pre stăpânul și Arhiepiscopul nostru etc...)

Acestea ce reminiscențe din epoca grecoismului, bună oră ca: „*Chir eleison!*” al bisericeii latine și: *Căți în Christos cați botezat* etc. a latinilor din Sămbăta cea mare, ce agnosuri din timpul unirii celor două bisericeii mari, care unire puțin a durat!?

De pre timpul Domnilor *Eliă* și *Rad Leone* țerile române erau pline de Fanarioți, Episcopi, călugări, dascalii și instructorii grecești. În acestea zile nimic nu era bun, *ce era romănesc*, ci era bun, *ce era grecesc!*...

Cu privire la cultul divin nu mai era în us nici chiar metoda *Trilimbistică* — (*Triglotic*) destul de bizar, după cum dice I. Lucinus: „*Neque enim in tribus tantum, sed omnibus linguis, Dominum laudare, autoritate sacra menemur etc.*” prin care ad. D-șeu nu se pote adora, decât în *limba grecă, slavă și latină*, ci față de poporul român, era numai cel *monolimbistic (monoglotic)* că ad: numai în l. greacă se primese rugăciunile.

Las, că și în Ardeal și Ungaria pre acel timp până pre la 1848, *limba maternă* nu avea nici o gravitate și nici o considerare sânta. Când începea a eși vre-o carte în limba română — încă de pre timpul episcopului Bob, se mirau toți când o vedeau cu litere romane (latine). Cum se mirau toți când profesorele *Simeon Bărnăușiu* a început a propune „*Dreptul natural*” în *limba română* prefiresce sub responsabilitatea Episcopului se propunea și studiul istoric, ce era „*oculus mundi*” pre atunci etc. etc.

Cum se mirau boierii în România când *George Lazar* potea se propună Aritmetica în limba română! Cum se mirau și Ungurii, când se traduceu legile din l. latina în l. magiara!...

Dar nu numai față de limba aveau odii călugării răsăritului, ci aveau odii mare și față de literele romane (latine). Esemple: *Toctist* din Moldova, și călugărul *Cosma*.

Permitându-le acestea, înțelegem, ce bună armă au fost cărțile bisericești, ma și profane, de școlă, cari înca de pre timpul Episcopului Bob, începau a se tipări cu litere romane.

— în marea orientaliilor și adică în mâna călugărilor greci, ca se nebunescă tota lumea, că prin acesta, ce creștii sunt Uniți! Chiar Episcopul Șaguna, cu tot spiritul, ce-l avea pentru progres și cultură, nu simpatisa cu cărțile bisericești — tipărite cu litere latine. Literele cirile erau privite ca litere sante și de rugăciune, de aceea până în ziua de azi se numesc: „*litere bisericești*.” Biserica greco-catolică, a fost o biserică cu o politică mare, și esperta cum este, nu a precipitat tipărirea cu litere a cărților bisericești și din punct național și și din punct de vedere, bun priceput al Unirei. Au nu vedeți, ca sunt și în ziua de azi chiar, care nu seiu se cetescă în bisericească, de cât cu slove — cirile?

În toamai, *paralel cu politica bisericeii noastre de a fi forte conservativă în tipărirea modernă a cărților bisericești cu litere romane*, a fost de altă parte biserica catolică, față de păstrarea intactă a ritului nostru bisericesc. S. Congregațiune, în literile adresate Metropolitului de Alba-Iulia și Făgăraș dte 28 Iun. 1856 și exprimă dorința pentru conservarea intactă în totă juritatea a ritului nostru oriental. L. B. Bajtay, ep. rom. cat. edă un circular, în care oprește pre catolicii Ungurii, de a face silă, greco-catolicilor se trecă la ritul latin: „*Ne ad ritum latinum graeco-catholicos cogant, negre suadeant*” Iosefus, Antonius, L. Baró Bajtay Dei gratia Eppus Transilvaniae etc. Pre cum și la *Nilles*: „*Sunctorum Patrum, sensum esse: „Graecae Ecclesiae ritus, legitimos et equae sanctos esse, quam sint, ecclesiae ritus*

*nec hos ab illis, quam accidentaliter differe.*¹ Asemenea estinéză ritul oriental și. H. Normann² în recensiunea, ce o face în poemul „Onügin“ alui Paskin, când a scris: „Das religiöse Russland, ist das Land der Secten, und durch regen haben diese, eine düsteren Unheimlicher character an sich, — die Mystik des griechischen glaubens (ritus) ist für eine Bezauberung des Inneren noch weit wirksamer, als alle Wunder der römischen Katholicismus.“ — Și cu toate acestea, părerile fraților de preste munți erau prejudicioase și de tot false, așa că ei nici sciau de Români în acestea țeri — ei numai de Uniați, un fel de renegați, heretici și nici de cum un fel de omeni, români curați cu trupul și cu sufletul? —

„Pân la Domnii trimiși din Fanar pre tronurile Principatelor române sau până câtră a, 1730 — serie istoricul nostru G. Barițiu. — diferența în modul eugetarii la Români dincăce și dincăce de munți, nici pe departe nu fusese așa bătătoare la ochi, pre cum a ajuns a fi aceea, succesive de atunci încăce. Cu cât elementul grecesc se înmulțea mai tare, anume în Muntenia, cu atât, Români de dincăce, — erau mai rău veduți acolo.“

Și mai în jos: „Până câtră 1800, Români ardeleni, cu ceva scimă de carle și mai poteu alla adapost în mănăstirile românești... După ce sau în mulți călugării veniți din țerile turecesci — Români din Ardeal, numai renegându-și patria natală, — vrea se dică națiunea mai erau suferiți — tolerați — și în mănăstiri, în ôreacă pusățiune mai respectabila! (pag. 563)

La pag. 567: „Din Maiu 1848 înainte, relațiunile dintre Români din Muntenia, deveniră mult mai ne plăcute, și mai

pe urmă, chiar hostile. Până în 1848 se simțu iritați asupra Ardelenilor, sau cum le dic în Muntenia „Ungurenii“, mai mult, numai elienți de ai Rusiei și unii Români, cari poteu se fie prea bun patrioți, dara în vitalitatea națiunii române, ca individualitate politică nu aveau credința nici cât un grăunte de mustariu; de aceea, ei se năcăgeau pre Ungurenii, că ce tot mai cântă atăta despre „Nația.“ „Națiune.“ „Naționalitate“ română etc. etc.?!... La aceia patrioți le lipsia și agerimea de spirit, ca se potă destinge și separa conceptul religiunii, de conceptul naționalității... de unde urma, că în capetele lor, român, grec, muscal, bulgar, serb, erau tot o națiune (fiind de o confesiune religioasă) pre cum faceu tot o națiune, italianul, frâncesul, spaniolul, portughalul, belgionul, irlandul, și germanul, în cât acestea ginți sunt totodată catolice!?”

La pag. 568: În primăvara a. 1848, cei dintăiu refugiați la Brașov — au fost tineri, feciori de Boierii de la Moldova³ căți scăpaseră dela bătăile dela casarmă și au ajuns prin munți în această țară; care a fost inse mirarea lor, când sosi la Poiana sărată deteră preste o comuna curat românească, și abia și crecuse audului lor, când întăpinau — audeau, — la tot momentul limba română.

În urmă esclamă marele istoric: „Ai potea dice, fără mare păcat, că după o înstrăinare de preste una sută de ani, Români popor de aceeași limbă, nu se mai cunoscă unii pre alții!?!...“

(Va urma)

S. P. Simonu.

In tómnă.

Vara trece, tómnă vine,
Totă firea s'a schimbat
Și pe deluri pe câmpie
Vel de mórte s'a lăsat.

Sufla ventul și răresce
Frunza codrului de faq,
S'a dus barza, rendunica,
S'a dus cucul cel pribeag.

Lanca plânge parăsită,
Sîmul seu e fara flori:
Ca fantasme se ridică
Neguri albe câtră nori.

Tot e trist... natura móre...
Eu de griji sum istorit,
Numai singură speranța
Numai dânsa n'a perit!...

Valentin.

Mormântul păstoriului.

Și-a întors privirea spre cerul înstelat
Și stelele scilpicioase erau ochii ei!

Niciodată nu-mi-va părea rău, că în dălele mădușitoare ale lunei lui Iuliu trecut am petrecut câte-va dăle plăcute în maiestosul și climatecul loc de cură în Stăna pe Vale înemjurat de români.

Cât de bine mi-a plăcut a trăi retras în pădurile de fagi și brađi gigantici estinsă a munților Bihorului. Departe de omeni, departe de regiunile acoperite cu fumingenea și praful înaintării omenesci, cât de tare i-a plăcut minții, inimii, plămânilor a respira aerul liber și destilat în negura aurie, a bea apă, ce isvorsea din stâncă, a vagabunda în liniseea mătă a brađilor bătărâni și muschioși, a spăria șopărlele, ce chiorau printre stânci, a striga împreună cu toiul resonător al văilor bubuitoare prin munți, a culege și a gusta smeura și fragile roși părăsite de blânda căprioară. Vai și bine mam simțit acolo!

Cât am admirat, Domne în lucrurile tale sublimitatea ta.

M'am suit pe piscul munților și uitându-mă în adăncimele codrului secular, ochii mi-so cufundat în întunăciunea lunei și a rupturii, mi-am întors privirea în sus și în vênătul cerulam vedut și mai vênat: vent involburat a sburlit părul capului meu îndrăsneț, din lume depărtată m'au salutat petecele norilor săltători

Am ajuns în alvia unei poene, m'am aședat lângă un isvoraș, ce isbuenea dîntro stâncă. Adăncit pe de plin în eugete gustam donurile naturii. În adevăr, niciodată nu-mi va părea rău, că am cercat locurile acele...

„Stăna pe Vale“ adă e loc de cură! Acest loc de recreatiune are mai multe locuri de escursiune. Mie mai tare îmi plăcea a cerceta acolo așa numitul „Mormântul păstoriului.“

Frumosă și patrunțetore e istoria acestuia precum am

³ Tot pre timpul acela a emigrat din țară, sau după terminul vechiu din Muntenia și Moldova, a pribegit și marele poet G. Sion — în Ardeal și de acolo în Bucovina, de unde sa întors în Moldova.

Peripețiile și fatalitățile acelei emigrări sunt descrise pre frumos în foia edată de densul: „Revista Carpaților.“

¹ N. Nilles, Symbolae -- de transitu ad ritum graecum.

² H. N. Normann: Perlen der Weltliteratur p. 125.

auđito de la un român bine dezvoltat, sănătos și bun, care trecând pe aci unde eu mă odihneam în sus amintitul loc, și-a luat cușma, și și-a făcut cruce, apoi luând o peatră a pus-o pe mormânt.

Românul, cam flegmatic a început.

Înainte de acesta cu vro jumătate de veac, începe românul meu, în acest loc întunecos al munților și pădurilor om arare-ori a străbătut.

Primăvara după topirea Zapadei, conturbă liniscea codrilor pastoriul adunând vitele, oile, caprele din jur. Ocupau câte un munte, din trunchiuri de lemn și faceau câte o colibă și trăiau aici, până, când iarna timpurie alunga de acolo și om și animal. —

Expozițiunea Arsenalului Pivotechiu și Pulberierei din Dulcești (România).

Atunci eră numai urletul animalelor sălbatice, da viața teritoriului estins. Înainte de acesta cu 40-50 de ani jurul *Isvorului Minunilor* îl ocupase cel mai erou păstoriu, Ionel care potea omori. Renumit a fost el după puterea lui, îndrănelăi și și ca sângele rece, dar mai renumit era după frumoșii nevastă.

Numai după Pașci se însurase cu cea mai frumosă păstorită, o fetiță înaltă, sulegetă, cu ochii schinteitori, cu, *Ileana*. — În anul acesta după Pașci s'a desprimăvărât mai iute, din munți și din poene mai de timpuriu s'a topit și scurs zăpada și ghiata și Ionel s'a pregătit mai îngrabă a merge la munte cu vitele sale. — Pe femeii și fete nu era datină a le duce în munți, ele rămăneau cu copil acasă. Acesta sorte era se o ajungă și pre iubita Ileana. —

Inse când Ionel pregătit de drum — voia se-și ia ramas

bun dela plăcuta, tinera și grațioasă-i soție, densa astfel l'agraesce- —

Ionel! Nu de mult sum a ta, nu de mult gustez amorul teu, nu mă lăsa aici se mă supăr, ea veduva cu bărbat. — Uite, nu vom lăsa aici nimic: dacă rămân eu fără tine: voi deveni rea, mă tem, că te voi și înșela... Du-mă cu tine... Nu vei avea lipsă nici de botoșer, ți voi fi eu botoșer; când tu vei odihni voi păzi eu vitele; dacă vei flămândi ți voi ferbe jintița; dacă te vei obosi, voi culege sub capuți muschi mirositor... Du-mă cu tine dragă Ionel!

Și doi picuri de lacrimi curseră pe față-i. Sermanul Ionel care asemenea cu greu ar fi suportat lipsa Ilenei fără precugetare, și dăde învoirea. — Aici sus apoi în jurul „*Isvorului Minunilor*” și-au clădit coliba lor... Au proveduto cu comoditatea necesara, strungile din ea le-au umplut cu muschiu mole, și o au înfrumșețato cu icônele aduse de acasă. — Tinera nevastă și e și orna coliba cu flori roșii și vinete, și strinsese în abundență pome sălbatice și într'adevăr ducău o viața fericita.

Ochii și gura străină nu le-au conturbat fericirea; trăiau unul pentru altul... Ziua prinși de mână păzeau vitele! și-și înecjurau micul lor regal, teritoriul muntelui, sau ședend unul lângă altul Ionel cânta din fluerul seu cele mai frumoșe hori fantastice, seu Ileana cânta cu voce curată doine de iubire față de Ionel, ori îi șoptea vorbe dulci: Nimic nu le lipsea din fericire.

Odată le-au venit un oșpe. În apropierea isvorului vecin adă isvorul Dori și avei stăna Avram un alt păstor, care perduse un juncan. Pentru-ca se-l potă găsi, cerceta întrebând pe ceilalți păstori; din acest motiv a venit la Ionel într'o sară plăcută de vară. Ionel își mânase deja vitele în culcatore și în coliba lor chiar se pregăteau de cină. Ionel desbrăcat se odihnea pe un pat de muschiu, cr Ileana punea sare în mâncarea aburitoare... Lustru focului îi roșia și mai tare față-i roșă, cătrînța albă era legată în ciucur (cocardă) ademenitor pe lângă șelei svelte. —

Avram intra; de surprindere i-sau tăiat piciorole, privirea i-a ramas așintita asupra grațioșei Ilene, în ochii i-a schințieiat ceva foc demonic — Numai târziu și-a venit în fire și salută pe stăpân:

— Sara bună Ionel!

— „Deie Dumneșeu bine!”

— „Bine vă merge!”

— Mulțamită lui Dumneșeu!”

— „Ce nouetate ne aduce?”

— Am perdut un juncan, nu cum-va l'afți vedut? Și ochii sei eră așintit asupra Ilenei. Nici nu a fost acum curios pe respuns, ci mai bine o-a agrăit pe Ileana: — Bine și Ileana. Esti tare frumoșă!... Îți priasec, că trasesc în sălbatice... Nu în sălbatice, ci lângă Ionel! l'interupe pătrunțitor femeia. — Cât de bine vi vouă... Dacă și sbărcita mea femeie ar fi încă așa... — Nu țam vedut juncanul Avrame! Striga Ionel cu ochii schinteitori. Nu? Nu face nimic baesamă a trecut la alt vecin; Voi cîră de el... Ileana! dese el întrebând vorbele: Nai potea veni la mine odată? Forte mi sau sdrențurat vestimintele, sum necurațit; și mie mi-ar plăcea a locui în colibă așa curată, ca acesta și mie mi-ar plăcea a ședea pe așa pat mole ca acesta... Avrame strigă Ionel sărind drept în picior, nevasta a mea! Eră vita nu țu la mine!... Ți-am spus!... Bine! bine Ionel! Dăci sei, ca... Nu-a sfârșit ce voia se dică.

După aceea cu o mișcare derză și amenințătoare își arunca cușma în cap: Nopte bună!...

S'a dus. —

* * *

Sermanul Avram! Cu capul amețit se scerse din coliba lui Ionel și s'a cărat cătră locuința sa de vară. Un bărbat cu putere de viață, cu aspect sălbatice. În ochii lui ardea un foc,

peptul său găfăia de ceva patimă. Botoșorul său dormea acum lângă tăciunii focului ce se stângea, și când a intrat în colibă-i scârnavă, neingrijită de femei l'a cuprins o neindestulire ne spus de mare. Alergă afară, se aședă pe o stâncă și privea înainte și sta incremenit. Încă nici nu a depărtat din cap imaginea internă a colibiei frumoase a lui Ionel, și fălăia înainte-i *Ileana*, cu fața ei mândră, cu șelele ei sulegete, cu cătrînța-i frumoasă.

Și-a întors privirea spre ceriul înstelat și stele scâlipicioase erau ochii ei. — A intrat cu căutătura sa în întunecimea cod-

ruli și lucirea lampyrului, asemenea erau ochii Ileanei. — Pre-totindinea i era înainte femeia, ce o veduse adf.

În fine se mângăie, neliniscit, viđiunea dispăruse și înainte-i apare soția lui bătrînioră. — Furios se repede în lăuntru, încetul cu încetul a așit focul și după ce mult sa inholbat la el în-mărmurit, în fine sa aruncat pe ascernutul seu țapân. —

Ultimul seu cuget fu acesta: *Ileana ra fi a mea!*

(Va urma.)

Autorul.

Sufletul și Trupul.

Sufletul și Trupul falnic, după mörte, când s'au dus, Se-și dă samă de-alor fapte, Judelei celui de sus, Mai äntăiu, Trupul, se-ascultă și se ia la Protocol:

„Dömnne-al lumiei și potînte, — ȑice Trupul ce sta gol,
„Dömnne-al lumiei, îndurate, nu mă poți face de vină,
„Pentru multele pëcate, căci eu *singur* — el suspină,
„Nu am fost capace, *singur*, ca se fac nici un pëcat,
„Și, Tu veđi, de când sum *singur*, fără suflet, și-ngropat
„Căt de pacnic șed în gröpă și nu fac nici o mișcare
„Și nu-mi trebe beutură, banî, mărîre și mărîcare.
„Tötă culpa, veđi, o pörtă, dreptule Judecator, —
„Numai Sufletul, infamul, — Sufletul înșelător.

Se inchie Protocolul, și-apoi Trupul îl subserie: —

Sufletul pășesce-n sală, și începe cu mändric:

„Multe patimî, și deliciuri, multe viuri fără rost,
„Nu-s a mele, numai Trupul, pătîmaș în care-am fost,
„Le-a tăcut și le-a dat drumul ca se-și jöce alor rol,
„Este drept, și nu mi-e frică a pleda la Protocol!...
„Că de când sum înse liber și de corp m'am despărțit,
„Nu cunosc, nu știu, ce este vițul negru și urf!...
„Nu cunosc, și nu sum robul patîmilor infernalî,
„Și nu pot, că nu-s în stare se fac fapte criminalî!
„Tötă culpa, veđi, o pörtă, al meu just Judecator,
„Numai Trupul, blăstematul, numai Trupul pöftitor.

Protocolul se inchie și Jurații se retrag...

Preste-o örä er s'adună Tribunalul în șîreg:

Judele, cărunt la barbă, din un foiu tot plin cu praf,

Le citöză al justiții, jalnic, rigid paragraf!...

Și-i condamnă să se cërte, fără pace-n negra lume,

Sufletul și Trupul falnic — amendoî „*deșertațiune*.”

S. P. Simonu.

Spunei ei o salutare.

*Păsërică lin îți bate
Aripile-n sborul teu
Și grăbesce mai departe
Unde-mă este gândul meu,
Spunei, că o salutare
Îi trimîț din depărtare!*

*De salutul nu-l prîmesce
Înderept nu-mă mai veni
Căci în dol se prăpădesce
Simțul meu de-a mai trăi,
Remăi și tu îndepărtare
Și me lasă-n așteptare!*

(—)

Aman séu Jom Purim.

Tragedie în 5 acte, cu un prolog.

(Urmare)

Chorul.

— Cu noi este D-zeu, etc. etc!

Prim-Cantorul.

4. Și ori ce sfat veți sfătui, risipi-l-va Domnul!

Chorul.

— Că cu noi este D-zeu, etc. etc!

Prim-Cantorul.

5. Și cuvântul ori care-le veți grai.
Nu va rămânea intru voi!

Chorul.

— Că cu noi este D-zeu, etc. etc!

Prim-Cantorul.

6. De frica voastră nu ne vom teme,
Nice ne vom tulbura.

Chorul.

— Că cu noi este D-zeu, etc. etc!

Prim-Cantorul.

7. Pre Domnul, D-zeul nostru.
Pre — Acela 'l vom sânti,
Și de el va fi noue frica!

Chorul.

— Că cu noi este D-zeu, etc. etc!

Prim-Cantorul.

8. Și de voui fi sperând spre Densul,
Și mă voui mântui prin densul.

Chorul.

— Că cu noi este Dumneșeu,
Înțelegeți neamuri și vă plecați,
— Că cu noi este D-zeu!

(Cortina cade)

SCENA III.

Mai mulți servți: Bigta și Setar

Bigta.

Nu scii că va se vină ați Aman. la Palat?

Setar.

Ba sciu. Ahasver, crede. espres l'a invitat.

Bigta.

A țerei interese. pretind aceștr pote.

Setar.

Mult foloesce. Aman — pricepe se la tote.

Bigta.

Că el e cel mai aprig, mai bun consiliariu,
A țerei mână dreaptă, al Persiei cancelariu;
Privescel iacă vine, acum e pre la Portă.

Setar.

Vedevom pre Mardoche și astădi cum se portă!

SCENA IV.

Cei de sus. Aman, Mardocheu.

Aman.

Dar ce-i, tot nu scii, cine-i, Aman? — Om fără lege?!
Nu scii că Aman este al doilea după Rege?!

Mardocheu.

Și dac-aș scii, en spune-mi, că ce folos aș trage?

Aman.

Se perți din a mea față!! — Și tot mai ai curage
Se stai aci la Portă, Evreule perdu?

Mardocheu.

Vai, nu-nfrunta pre acela, ce rău nu ți-u făcut!

Aman.

De ce corpul tău leneșiu. spre mine nu se-nchină?
De ce al tău cap singur lui Aman, nu se-nchina?

Mardocheu.

Inchinăciunea-i data numai lui Dumneșeu.
Tu ești om ca și altu; — nu pot se mă 'nchin eu
In fața ta, pricepe! — Și se me faci, nu poți,
Se-ți facu, proscerneră ție.

Aman.

Ba, da! Când 'mă fac toți!

Mardocheu.

Se-ți facă ori și cine — Mardocheu nu voiesce.
Onorea ambițiunea și legea 'l opresce.
Cu o morte, sciu eu bine, e tot omul datoriu.
Se mori fără de vină, — amar de ucigători u!!..

Aman.

Și încă gura-ți smârda nu vrea se înceteze?
A voastră morte, Aman, acuși va se-o serbeze...
Da! Capul, ce se pleacă de paloșiu e cruțat.
Modestia, Umilința, ținu capul înălțat

Mardocheu.

Minciună!!... Capul, care se pleca tot mereu,
Mai mult se sângereză, de paloșul cel rău.
'L tăia dejosirea, negarea conștiinței,
'L tăia moșicia, — negarea esistenței.
Dar capul, ce se în naltă pre drept și adevăr,

E reatins Amane, de-al dionorei fer;
Onóre, demnitate, Mardoche sei avea.
Pre acestea, al teu paloș, nici când le va tăia!

Aman.

Mișel și fără lege, ești tu și al teu popor!!
Ascept se *vină diua*, pre toți se ve omor.

Mardocheu.

Așa-i; — tu omorivei, acesta trup numai.
Trăiva în continu evreul Mardochei.

Aman.

A ta obrăsnicie, cu mörte o vei plăti.
Decretul, en priveșce-l, priveșcel, *éc — aci!*

Mardocheu.

Sciutam mai nainte, de acest fatal decret.

Aman.

De ce nu te pleci dară în fața mea? — Ți repet!

Mardocheu.

Gândesei, că me în frică a morții grea perdiare?
— Vedevei ce inimă, Evreul astăzi are!

Aman.

Cu tine eu de vorbă, se stau, mi-e chiar rușine!

Mardocheu.

Ba mie mi-e rușine, că tu vorbești cu mine!
— A ta mare-n gânfare eu n'o pot suferi!...

Aman — (repeșindu-se cu paloșul către el)

Mi prea departe timpul pân când tu vei muri.

Mardocheu.

O! Adonai Domne, se nu-i ajuti prea sante!

Aman (nimerind pre un serv și vulneralul de morte.)
Afurisita armă!

Mai multi Servi.

In loc ca se omora, pre acel urit Evreu.
O! ecă omorita pre un serv — și nu știu deu.
Ce o se fie acuma, Ahasver de va ști?
Aman, o! Aman rele vai, multe-ți vor veni!

Aman. (vedindul că acel serv a murit)

Pre Ormuzdu ce ne ține, — vai, erudule dușman,
Evreu fără de lege — me jur pr Ahriman,
Me jur pre cele șapte, Puteri ce stăpănesc
Viața și Ursita la neumul omenese,
Că viu se te mai afli pre lume, nu mai vreu.
Se-mi iei viața Ormuzd și Baale al meu Deu!
Aid iute, cu grăbire și duceți-l de aci,
La nime se nu spuneți, de vreți cumva a trăi,
Ascundeți voi cadavrul se nu scie chiar nime,
Resplata, nu ve temeți, primiveți de la mine.

(Aman se depărta, er servi iau cadavrul și-l ascund — ducându-l
[departe])

(cortina cade.)

CRONICA TÎMPULUI.

25 Novembre n. 1901.

S'au împlinit 2 ani de zile, de când s'a început resbelul între puternica Anglie și între mica poporațiune din Africa de medăți, carea o formează așa disii Buri (Bojeri, Boj) un fel de omeni, emigrați din Europa, mai cu samă din Olanda, și cari s'au stabilit mai întâiu la „Capul Bunei speranțe,” în capul sudic al Africeii, er prin venirea în contact cu alte seminiți din Africa, și mai mult prin neliniscirea din partea egemonică a Angliei — ei s'au retras tot mai spre nord și s'au stabilit în ținutul Transvalului.

Câte resbele s'au întâmplat, acum numai în jumătatea din urmă a veacului trecut. tote s'au finit în un timp mai scurt. Așa, resbelul Crimeii, resbelul Franco-teutonic din 1870 et 1871; resbelul Ruso-Ture din 1877; șesbelul Bulgaro-Serbie din 1886; resbelul greco-ture; resbelul Spanico-american — tote au fost de o mai scurtă durată; și nici unul n'a ajuns la măsura de timp de preste 2 ani, ca resbelul Anglo-bur din Africa. ce numai vre să se finescă?!...

Acest resbel, ne face se esperiem și se învățăm, că de multe ori nu stă isbenda și forța unui resbel, nici în avere, nici în numărul oștirilor puse pe picior de luptă.

Și resbelul Anglo-bur, ne face se esperiem, că ce pote face și un popor mic, care cunoșce strategia sau locurile strategice a terenului de luptă, ce de la natură este comandantul cel mai bun; — și apoi că nu este bine a te juca de-a bătaia de multe ori nici cu un popor mic. — Grecii vechi la *Maraton* și *Salamina*. Michaiu eroul la *Călughereni*, Stefan la *Valea albă*, Bonaparte la *Austerlitz*, au învins armate cu mult mai mari, ca și cari le aveau părțile contrare, fiind favorisați totți acestia de strategia locurilor și de tactica militară, ce o aveau.

Nu stă dară puterea în mulțime, în avere și în fală strălucitoare, ci stă în spirit, voință și abnegățiune.

De unde, statele puternice și mari, totdeauna au ținut cont și de statele mici, mai cu samă în timpul de la: „*Sacra alianță*” și mai vartos de la *congresul din Paris* și de la cel din *Berlin* în 1878. —

Căci multe complicațiuni se pot ivi și mult se pote conturba *Euclibrul politic*, chiar dând ansă statele mai mici?

Est mod, și în ziua de astăzi, în timpul războiului buric deși în departata Africă, încă cei mai mulți Domnitori, și guberne, ne excepționând, par escellane, poporațiunile naționale ale statelor — doresc ca să se finescă acest războiu.

Burii încă au dorit finea resbelului, dar nu au vrut și nu vreu, de cât cu avantajul unei independenții.

Pentru ce, Președintele, *Kröger*, a și vizitat Europa, și și-a trimis înainte cartea de visita, că va fi primit, ori ba, de cutare și cutare Regent, ceea ce, nu i-a succes!...

În țara Frâncesilor, plină de politeță și liberalism, a fost primit africanul Președinte, cu manifestățiunii și urale, cum rar s'a mai vedut.

Cu tote acestea, nu mult a câștigat betranul Președinte de la esperta Europă — carea odată a sărit la *Sevastopol* în ajutoriul Turciei; la *Naravis* în ajutoriul Greciei, la *Corf* în ajutoriul Evreilor.

Er cestiunea, sau sortea acestui resbel stă tot așa ne mișcată, cu acea observare, că pentru Buri, e *norocosă*, er pentru Anglesii e nefastă. —

Când s'au început ostilitățile între acestea două poporé, în tónna anului 1899, totți sau cei mai mulți credeu că Anglia în scurt timp va găta cu Burii, bună minte cum credeu Rușii la a. 1877 când erau la Prut.

Nu s'a întâmplat inse așa — și cei ce erau de acésta credință, cu mirare se ved astăzi înșelați?

Ma, se credea, deși cu ore care rezervă, că după scăparea și eliberarea generalului *Withe* din *Ladismith*, Buriș vor fi supuși.

Se făcêu combinațiuni favorabile, în ajunul venirii pe câmpul de război a generalului *Buller*; și în urmă a generalistimului, Lord *Roberts*.

Ma, lumea se îndoia în trofeul armelor burice, și în reușita acestui popor -- sau mai în scurte vorbe, se îndoia, acum în continuarea în mai departe a acestui rebel și din cauza că tocmai în toiul luptei mari, generalul cel mai de frunte bur, *Joubert* ca *Achille*, în toiul luptei de la *Troja*?

Și și din cauză, că un alt comandant bur, cu renume și *ostășiu până în cele din urmă*, *Kronje* a fost prins, legat și dus în captivitate pe insula unui ocean mare „*S-ta Helenă*,” acolo unde și-a finit zilele și și-a dat ultima respirație. Marele general al lumii nouă -- vestitul *Bonaparte*!...

Tôte au fost greșite, și cum dice proverbul latin, *că lumea singurâ se înșelă*.

Oștilitățile, nici ați nu mai înceta, deși astăzi s'ar părea, că numai este o luptă, „*jursta jus bellis et pacis*” (*Jus fetiale*) ei mai mult o nesupunere și un atac de ocaziune pre mai multe puncte strategice.

Când a izbucnit marea și fioroasă revoluțiune în *China*, înscenată de partida reacționară și de *Boxeri*, contra creștinilor și Europeilor, -- toate privirile erau îndreptate întru acolo: în toate loile și jurnalele mari și mici se cetea numai și numai despre stările revoluționare din *China* și despre crimele însurgenților, -- puțin se aude și se cetă pre atunci despre stările din *Africa*!...

Se părea, că născându-se o revoluțiune mare în o parte a lumii, a apus și s'a stins în cealaltă parte a lumii, un rebel, început de mult?

Dar ce să și vedeți? Abia se mai potolise focul, în *China*, și din sudul *Africii*, era se ivesc sciri dese, despre rebelul *Burilor* -- și de atunci tot mai dese, până acum când a treia oră intrăm în ierna, în decursul acestei campanii, așa că cu drept cuvânt ne putem întreba că ore acest rebel nu este încă dora numai la capătul începutului?...

Se miră lumea astăzi, adică Europa, că ce omenii pot se fie acei Buriș, cum și prin ce fel de măiestrie ingenioasă și arte belică se mai pot susține în fața și în ochii *leului britanic*, producând ca din pământ omenii și grupuri nouă de armați, ca și Rușii -- la râul *Berezina* -- urmărind și atacând pre vitelul *Bonaparte*?!...

Prefiresce că comandantul actual Lord *Kitchener*, a dat o proclamățiune mai înainte, ca toți aceia ce nu vor depune armele până la 15 Septembrie și se vor prinde, vor trece prin sabia și foc!

Dar și generalul bur, *Deweth* a dat o „*contra proclamățiune*,” în care amenință că pre toți soldații englezi, care i vor cădea în mână de la 15 Septembrie, incolo, în *Oranje*, i va înpuşca fără milă.

Efectul acestei proclamățiunii și contra proclamățiunii, s'a și vădit; -- mulți comandanți buri și generali fiind prinși -- au fost înpuşcați, executați și esilați!...

Asemenea făcură și Buriș și fac și astăzi, și nu se scie, cât va mai dura o asemenea moarte și sorte, și un astfelu de rebel nefericit?

Protestanții din *Ungaria*, în considerarea acestor necasuri belice din *Africa*, cu ocaziunea aniversării jubileului de reformățiune din anul acesta, au convenit a se întrepune pentru cauza *Burilor*, la regele *Eduard* fiind că, dora, Buriș sunt evangelic și ei!...

SCRIRI MĒRUNTE.

Dr. Victor Onișor avocat. Cu 1 Decembrie 1901 își deshide cancelaria advocațională în *Bistrița*, strada *Lemnelor* Nr. 39 (vis-à-vis de institutul „*Bistrițiana*.”)

Căsătorii, *Miși Victoria Onișor* născ. *Cheresteș*, *Dr. Victor Onișor*.

Dej 10 Novembre 1901.

Sânțirea bisericei nou edificate gr.-cat. din Salva, care s'a celebrat în 24 Novembre a. e. la 8 ore a. m. După sevirișirea actului de sânțire a urmat *Banchet* la 1 oră p. m. în localitatea școlii confesionale. Tot cu această ocaziune s'a aranjat și o petrecere cu joc în favorul bisericei prelungă concursul tinerimei din loc și jur, cu începutul la 7 ore seara. A luat parte un public numărös.

Petrecere. *Producțiunea teatrală împreunată cu joc* a reuniunii meseriașilor români din *Bistrița*, care s'a ținut *Duminecă* în 24 Novembre a. 1901. în reduta orașului. a reușit peste aseptare de bine.

Bani vechi a aflat într-o cutie de piatră un țeran din comuna *Stanișici* (comitatul *Bacica*.) Săpa în grădină, când deodată lovi cu sapa în o cutie, care era plină cu bani de argint de mărimea banilor de 20 fileri. Pe o parte a lor se vede anul baterii 1516, ér pe cealaltă cu litere latine inscripția: *Ludovicus Rex Hungariae*, (*Ludovic*, *Regele Ungariei*.) Se vede din cuvintele acestea, că banii sunt de pe timpul regelui *Ludovic* al II-lea, care, precum se scie, a cădüt în bătaia dela *Mohaci* (1526.)

Deslegări de gâciturî.

Gâcitura de șach de I. Pampu din numărul trecut e:

De voiți pe-a vieții cale
Fără dor și fără jale
Lin și pacinic se pășiți
Nu iubiți.

De nu vreți ca în suspinuri
Și în lacrimi și în chinuri
Sortea voastră so jaliți
Nu iubiți!

A deslegato bine: *Silvia Moise*, *Al-Kenyér*; *Ioan Armean* teolog abs., *Șibot*; *Roza Lobonțiu*, *Alba-Iulia*; *Aug. St. Rațiu*, *Năseud*; *Lucreția Furdii* învățătoresă, *Chiesd*; *Margareta Vlas*, *Eugenia Vlas* și *Ioan Vlas* not. cere., *Albac*; *Adolfina Borza* și *Alexandru Borza*, *A.-Iulia*; *Ioan P. Micu* învățător, *Drăgomerfalva*; *Nicolau Coroiu* *Ponoreanul* preot, *Ponorel*; *Lucreția Mathe*, *Chiraleș*; *Th. A. Bogdan* învățător *Bistrița*; *Măriuța Baci*, *Șoinuș*.

Deslegarea Quadratului magic

M O Ș
i c u
c a t

La deslegat bine: *Adolfina Borza* și *Alexandru Borza*, *Alba-Iulia*; *Th. A. Bogdan* învățător, *Bistrița*;

Premiu 2 tablouri în mărimea de 300×415 mm. Unul l'a câștigat *D-șora Lucreția Mathe*, *Chiraleș*; er unul *D-l Th. A. Bogdan* învățător, *Bistrița*.

POSTA * * *

* * * REDACȚIUNEI.

— 00 —

D-lui Ioan Vlas, Albac. Gâciturile întrebate se vor publica înse mai târziu. Premiul vi s'a trimis. -- Salutare. --

D-lui Marcu Boldovina B.-pesta. Abonamentul trimis lam primit cu mulțamită.

D-șorei Măriora Pop, Szt.-Gothárd și **D-lui Vasile Pop, Lomperd** am primit cu mulțamită abonamentul trimis pre anul curent și pre anul viitor.